herpy

FIRBEN

Iberian Emerald Lizard

Lacerta schreiberi

Lacerta schreiberi er et kraftigt, grønt og dagaktivt firben fra bjergskove, bække og klippeterræn i det nordvestlige og centrale Spanien og Portugal. Arten bliver op til 40 cm, hannen får dyb blå strube i parringstiden, og den trives bedst i et udendørs terrarium med sol, kølige nætter og en kold vinterhvile.

Familie: Lacertidae Tidligere navn: *Lacerta viridis schreiberi*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-40 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**8-12 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Klippeterræn og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**150 × 80 × 100 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Hotspot	**38-45 °C**
Temperatur, nat	**12-17 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 2
Vinterhvile	**4-6 °C** 12-16 uger
Kost	**Insekter**
Holdes	**Parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**6-28 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**37-50 dage** ved 28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES eller i EU's bilag A-D og er ikke blandt de arter, private ikke må holde efter BEK nr. 1261 af 17.11.2015. Arten står på bilag II og IV i EU's habitatdirektiv. Efter artsfredningsbekendtgørelsen (BEK nr. 521/2021, § 11) må dyr indsamlet i naturen derfor ikke holdes, handles, overdrages eller udstilles i Danmark. Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er undtaget (§ 2 nr. 2), men ejeren skal kunne godtgøre, at dyret ikke stammer fra naturen (§ 20).

Om arten

Lacerta schreiberi er et stort og kraftigt firben, der hører til de grønne halsbåndsfirben sammen med *Lacerta viridis* og *Lacerta agilis*. Arten bliver op til 40 cm i alt, men de fleste dyr er væsentligt mindre. Kroppen måler omkring 14 cm fra snude til kloak, og resten er hale.

Hannen er grøn med et fint net af sorte pletter, der på ryggen næsten altid er større end på siderne, og med brun hale. Bugen er plettet. I parringstiden får hannen en dyb blå strube og et blåt hoved, men farven falmer hurtigt, når parringen er forbi. I modsætning til hos *L. viridis* når det blå på struben ikke helt ud til halsbåndet. Hunnen er grøn eller helt brun med store sorte

pletter, der ligger tæt i længderækker, og med få pletter eller ingen på bugen. Som hos alle firben har hannen et større hoved, kraftigere lårporer og bredere halerod end hunnen. Hunnen har en længere krop.

Unge dyr er grønbrune med hvide eller gule, mørkomrandede pletter på siderne. Hos hunner kan pletterne holde sig de første år, og lyse pletter mellem øjnene og på overkæben holder sig længere hos hunnen end hos hannen. Kønnet kan først ses sikkert efter nogle måneder, og hovedets skæl siger intet sikkert om kønnet. Arten har otte rækker bugskjolde, mens *L. viridis* har seks.

Arten kan hybridisere med *L. viridis* i fangenskab. I fangenskab kendes to kropsbygninger: en slank type med smalt hoved og en kompakt type med kort, tykt hoved. Dyrene er sky, men vænner sig til faste rutiner og til mennesker i nærheden.

Udbredelse og levested

Lacerta schreiberi lever kun på Den Iberiske Halvø, i det nordvestlige og centrale Spanien og i det nordlige og centrale Portugal. Arten findes fra Asturien og Galicien gennem Kantabrien og det Centrale System til Serra da Estrela og Peneda-Gerês-nationalparken i Portugal.

De fleste levesteder ligger i 800-1800 m højde, men arten findes også under 450 m i Peneda-Gerês. Bestandene er pletvise og hænger ofte ikke sammen.

> **Oprindelig udbredelse:** Spanien og Portugal.

LEVESTED

Lacerta schreiberi lever på klippefyldte, tæt bevoksede skråninger i tempereret skov, krat og græsland, helst nær små bække og vandløb. De fleste levesteder ligger på 800-1800 m højde, hvor somrene er varme og vintrene kolde. Dyrene soler sig på sten, mure og træstammer og klatrer ofte op i buske for at nå solpladser. Ved bække ses de på bare klipper tæt på vandet.

Arten er ikke bundet til vand. Den findes også i tør egeskov med løv på jorden og på solbeskinnede mure langt fra vand. Arten kræver en vis luftfugtighed, men ikke åbent vand. De samme steder lever *Psammodromus algirus*, *Podarcis hispanica*, *Podarcis bocagei*, *Podarcis muralis* og *Timon lepidus*.

Hannerne kommer frem af vinterhvilen først, på solrige dage i den sene vinter, og hunnerne følger nogle uger senere. Om sommeren trækker dyrene sig ofte i skjul i længere tid, især hunnerne, og de ses atter ud på efteråret. Ungerne klækkes i juli-august. Vinterkvarteret er en spalte eller et hul i jorden eller mellem sten.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Lacerta schreiberi trives bedst i et udendørs terrarium i fuld sol, hvor dyret får naturligt lys, kølige nætter, frisk luft og en naturlig årsrytme. Det er den klart sikreste holdform, og dyrene er sjældnere syge udendørs. Terrariet skal vende mod syd og have bagvæggen i skrå, så der opstår solvendte skråninger. Et udendørs terrarium til en han og en eller to hunner skal måle mindst 150 × 80 cm i grundflade, gerne 200 × 100 cm, og 70-120 cm i højden. Glasset kan fjernes helt eller delvis om sommeren. Bunden er hård med fordybninger til planter og til æglægning og med god afvanding, så regnvand ikke samler sig.

Indret med grus, stenhøje og grene, og plant lavendel, timian, merian, laurbær og vedbend. Planterne skal beskæres kraftigt flere gange om året. Til hunnen graves en fordybning på omkring 10 cm i solen, fyldt med en blanding af tørv, jord og sand og dækket af flade sten. Hunnen graver og lægger æg der. Vinterkvarteret er nedgravede rør eller spande på omkring 40 cm dybde med tørv og bark, lukket i den ene ende, så grundvand ikke trænger ind, og med en ru overflade indvendig. Ved kuldegrader under -10 °C lægges 20 cm halm, hø eller løv over.

Indendørs skal et par have mindst 150 × 80 × 100 cm, og en han med to hunner mindst 200 × 80 × 100 cm. Et større terrarium er bedre, fordi der kan indrettes flere klimazoner i forskellige hjørner. Bunden skal være tør og hurtigt tørrende og bestå af sand blandet med råjord og sten, og undgå tæt beplantning, fordi fugt giver mider og flåter gode vilkår. En nedgravet bakke med tørv eller blade under en sten eller et stykke kork giver et fugtigt hjørne. Låget skal være tæt og med kraftig ventilation. Flyt ikke dyrene, medmindre det er nødvendigt: uro forstyrrer parringen.

TEMPERATUR

Lacerta schreiberi kommer fra bjerge, hvor dagene er varme og nætterne kølige. Om dagen skal der være 22-30 °C i terrariet og 38-45 °C på solpladsen, og om natten skal temperaturen falde til 12-17 °C. Der findes ingen målinger for arten, så temperaturerne, UVB-zonen og vinterhvilens temperatur er lånt fra *Lacerta agilis*. Brug en halogenspot eller en metalhalogenlampe, og læg sten under varmen, så de gemmer på den. Dyret skal altid kunne trække sig tilbage i skygge eller kølige huler, og det gør det i den varmeste tid. I et udendørs terrarium eller et drivhus kan temperaturen i solskin let komme over 40 °C.

Vinterhvilen er afgørende for avl og for dyrets rytme. Udendørs ligger dyrene i de nedgravede vinterhuler gennem en nordeuropæisk vinter, fra efteråret til februar-marts. Hold huler og kasser frostfri, og tæk dem i kuldeperioder. På solrige dage sidst på vinteren kan dyrene vågne for tidligt, blive ude om natten og fryse ihjel. Jag dem tilbage i hulen om aftenen, eller sørg for, at den ligger i skygge.

Indendørs trappes lys og varme ned over et par uger, og dyret hviler i 12-16 uger ved 4-6 °C i en kasse med fugtigt løv eller tørv. Kun raske, velnærede dyr sendes i vinterhvile; unger og syge dyr holdes vågne. Unge dyr, der holdes varme om vinteren, vokser hurtigere og bliver tidligere kønsmodne, men det forstyrrer dyrets biorytme og anbefales ikke.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Lacerta schreiberi har brug for en vis luftfugtighed, men ikke våde omgivelser. Luftfugtigheden i terrariet skal være 40-60 %. God ventilation og en bund, der tørrer hurtigt, er vigtigere end høj fugt, fordi fugt og tætte planter giver mider og flåter gode vilkår. Giv alligevel ét fugtigt hjørne: en nedgravet bakke med tørv eller løv, dækket af en sten eller et stykke kork.

Dyrene drikker ofte og meget, især efter vinterhvilen. Der skal altid stå frisk drikkevand i lave skåle, og vandet skiftes dagligt, hvis det er muligt. Forstøv terrariet let om morgenen i varmt vejr, så dyrene kan drikke dråber. Drikkevandet tilsættes vitamin A og D3. Tidligt på foråret, mens et udendørs terrarium eller drivhus stadig er lukket, forstøves der med vitaminvand, for ellers drikker dyrene kondensvand uden vitaminer.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

LYS OG UVB

Lacerta schreiberi soler sig store dele af dagen og har brug for kraftigt lys og UVB. Udendørs kommer UVB fra solen, og et terrarium med glas foran må åbnes om sommeren, fordi glas stopper UVB. Indendørs bruges T5-HO-rør med UVB i ca. Ferguson-zone 2 over solpladsen, så lys, varme og UVB dækker samme område. Mål med UV-måler, og skift rørene efter producentens anvisning. Zonen er lånt fra *Lacerta agilis*.

Dagslængden følger årstiden: omkring 14 timer om sommeren, faldende til 8-10 timer om efteråret, så dyrene kommer i rytme med vinterhvilen. Til unger kan en spot på 25 W over terrariet og 12 timers lys om dagen bruges.

FODER

Lacerta schreiberi er insektæder. I et udendørs terrarium kommer en stor del af føden af sig selv: snegle, edderkopper, bænkebidere og flyvende insekter. Derudover gives melorme, fårekyllinger, græshopper og vokslarver. Melormene fodres med hvedekim, hundefoder og et kalktilskud, før de gives til firbenene. Fårekyllinger flygter hurtigt og kommer først frem om natten, så de er mindre egnede som hovedføde. Arten tager også små firben, hvis den får chancen.

Foderet støves med kalk og et vitaminpræparat med D3; til dyr uden sol eller UVB hyppigere. Ekstra kalk fås fra knust æggeskal eller sepiaskal, som ligger fremme i terrariet. Drikkevandet tilsættes vitamin A og D3. Vitamin A styrker modstanden mod infektioner og øjensygdomme og er godt for huden. Hunnerne skal have rigeligt foder før og efter æglægningen, for de er afmagrede bagefter.

Voksne dyr fodres dagligt i den aktive sæson. Dyrene æder lidt i ugerne efter vinterhvilen, men drikker meget. Om efteråret fedes de op før vinterhvilen, og det sidste måltid gives omkring tre uger før nedkøling.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Lacerta schreiberi er en enlig art uden for parringstiden. Hannerne er indbyrdes uforenelige, og to hanner i samme terrarium ender i kamp. Hold derfor kun én han. Hunnerne kan holdes sammen i et rummeligt terrarium, men de kan være aggressive over for hinanden, især drægtige hunner. To hunner er det højeste, og én hun er bedst. Hold øje med dyrene, og sørg for mange skjul, så den svagere hun kan trække sig.

Små firben af andre arter kan blive bidt og miste halen, så arten holdes ikke sammen med dem. Dyret er sky og hurtigt og flygter ind i skjul eller buske, når det forskrækkes. Det er et dyr til iagttagelse, ikke til håndtering. Dyrene vænner sig til en fast fodring og til, at mennesker færdes ved terrariet, og bliver tamme med tiden. Undgå at gribe fat i dyret, for halen kastes af ved stress.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har et større og bredere hoved, kraftigere lårporer, bredere halerod og et finere net af sorte pletter. Hunnen har større, mere sammenhængende pletter på ryggen og en længere krop. Bugen er plettet hos hannen og svagt plettet eller uden pletter hos hunnen. Hos unger ses kønnet først efter nogle måneder. Se på halerod og lårporer og på, om der er lyse pletter mellem øjnene og på overkæben, som holder sig længere hos hunnen. Hovedets skæl bruges ikke.

Dyrene er fuldt udvoksede, før de sættes i avl. Alderen for kønsmodning er ikke dokumenteret.

PARRING

Parringen følger vinterhvilen. Hannerne vågner først, i februar-marts efter vejret, og hunnerne følger et par uger til en måned senere. De første uger efter vinterhvilen er dyrene rolige, soler sig, drikker meget og æder lidt. Efter den første hudskiftning får hannen en dyb blå strube og et blåt hoved og viger sjældent fra hunnens side. Han kravler hen over hende og støder hende i flankerne med hovedet, og hun svarer med at trampe med benene og sno halen. Er hun ikke parringsvillig, forsøger hun at bide ham væk. Har hannen flere hunner, foretrækker han ofte én, men parrer sig også med de andre.

Parringen aftager i maj eller begyndelsen af juni, og hannerne mister hurtigt de stærke farver. Sæt kun én han sammen med en eller to hunner, og skil dyrene ad, hvis en hun er såret.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger ét kuld om året, i maj-juni, oftest sent om aftenen eller om natten. Et kuld rummer 6-28 æg, og yngre hunner lægger færre end ældre. Æggene lægges i den fyldte fordybning, og hunnen graver dem ned under stenen. Hunnen viser en vis yngelpleje: hun kan angribe, når æggene tages, og forsøger ofte i flere dage at genopbygge redestedet.

Grav æggene op, så snart de er lagt. I regnvejr kan æggene få svamp og rådne, og i varmt vejr tørrer de ud. Rovdyr tager også æg.

INKUBATION

Æggene tages forsigtigt op og vendes ikke. Rens dem ikke, og skil dem kun ad, hvis de sidder sammen og kan skilles uden at briste. Befrugtede æg er faste og fyldige med få buler, og et lyserødt skær viser sikkert, at de er befrugtede.

Æggene lægges i en plastbeholder med udskårne dele af bunden, og beholderen sættes i en ydre beholder med et lag vand (ca. 2 mm) og et substrat, der er permeabelt for vand og ikke afgiver giftstoffer, fx filtermateriale fra et luftfilter. Oven på lægges flamingoplader med fordybninger, hvori æggene lægges med lidt substrat. Låget har ventilationshuller, så æggene ikke rører vandet. Beholderen står i en rugekasse, der holder 28 °C. Ved 28 °C klækker æggene efter 37-50 dage. Klækningstiden kan variere meget inden for samme kuld. Unger klækkes i juli-august.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne flyttes til et indendørs glasterrarium med sand blandet med muld og nogle flade sten, så snart de er klækket. Hold dem så tørre som muligt med en skål med drikkevand som eneste våde sted, fordi mider og flåter ikke trives i tørre omgivelser. En spot på 25 W opvarmer terrariet, og dagslængden er 12 timer.

Foder er små fårekyllinger, buffaloorme og bladlus, støvet med kalk, og efter nogle uger også nyligt skiftede melorme. Drikkevandet tilsættes vitaminer. Ungerne kan bide spidsen af hinandens haler af, så giv tuer af tørt græs at gemme sig i. Når de er halvvoksne, flyttes de udendørs eller til et stort indendørs terrarium. Vinterhvile er det naturlige for halvvoksne og voksne dyr, men medfører en risiko for tab; unge dyr kan i stedet holdes varme, hvis der er få af dem.

Sundhed og typiske fejl

Dyrene er hårdføre, men disse problemer er de mest almindelige:

- Mider og flåter, især ved høj fugt og tæt beplantning. Hold bunden tør, og undersøg dyret jævnligt. Myrer i udendørs terrarier æder mider.

- Vitaminmangel og knogleskørhed ved manglende UVB, kalk og vitamin A og D3. Støv foderet, og tilsæt vitaminer i drikkevandet.
- Overophedning i et lukket terrarium eller drivhus uden skygge. Giv altid kølige steder.
- Dødsfald i vinterhvilen: dyr, der vågner for tidligt og fryser, eller syge, magre dyr, der ikke overlever hvilen. Hold syge og magre dyr vågne og fodret.
- Tab af halen ved stress eller kampe. Den vokser kun delvist ud.
- Æg, der rådner eller tørrer ud. Grav æggene op hurtigt.

Et sundt dyr har klare øjne, fyldig hale og god appetit. Opsøg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke spiser, taber sig eller er sløvt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.